

VALGUSLEHT

NR. 2 (29) 1990

KÜÜNLAUU

ILMUB JUUNIST 1987

NÜÜD KOLHOOSIS

Olin aastaid vabadik Ussiraba piirimal. Põllul kasvas kanarbik, heinamaalt sain jõhvikaid.

Nüüd kolhoosis „Bolševik“ küntud rabas lobbab vikk. Mina — parim brigadir, rekordsaagi kogun siit.

Elasin kui ikkes härg kulakut ma orjates. „See su saatus — armas häng!“ pastor kantslist kõneles.

Nüüd kolhoosis pole meil parasiite, kurnajaid. Ühistööga kindlalt me helgeks elu muudame.

Poeg ja tütar kasvasid vaesuses mul mõlemad. Nüüd saand tütrest agronoom, poeg on kuulus tšempion.

HEINO ANT
„Pilt ja Sõna“ 1951

KUNINGAS! ON SURNUD. ELAGU KUNINGAS

● Kolhoos saadetakse laiali, luuakse osühistu. Mis saab edasi?

(Järg 2. lk.)

Ei tahaks hakata pikemalt kommenteerima aastakümnete eest trükivalgust näinud mõtteväljatust, muidu võib lugeja veel liigsesse nostalgiasse sattuda „romantilistest“ kolhoosi alg-aastaist. Pigem olgu need luuleread viimaseks tagasi-vaateks 41. aasta eest alanud eesti talumajapidamise massilisele likvideerimisele ning „õitsva“ kolhoosikorra ülesehitamisele.

On 5. jaanuar 1990. Kell näitab 11.00. Ingliste klubis on

istekohad juba hõivatud, kuid järjekordne kolhoosi üldkoos-
uksest sissevalgub inimhulk ei olek, mis kuulu järgi peaks jää-
näi veel lõppevat. Algamas on ma sedapuhku viimaseks. Aga

KUNINGAS ON SURNUD.

(Algus 1. lk.)

kalli Maasi või Kirjaku ja andma ühismajandi kätte viljapeksumasina või mõne muu põllutööriista. Polnud see nende süü, et parimad tööaastad jäid normipäevi täites ajajärku, mil töötauks saadi vaid kopikaid. Nende töö ja vaev läks suures osas majandi laiendatud taastootmiseks. Nüüd on tulnud aeg nende töö kompenseerida. Täna on kõigi töötajate tööpanus välja arvestatud saamatäinud töötasu näol, mida nimetatakse osakuks. Üleminekul osaühistule saavad osakuomistajatest aktsionärid ning hakatakse saada dividendi 7—10% igal töötajal moodustunud osa-

seega on üldkoosolek pädev hääletamist läbi viima. Otsustati viia läbi lahtine hääletamine. Seejärel pani koosoleku juhataja ettepaneku hääletusele. Tõusis kättemeri. Telemehed suristasid videokaamerat, fotograafid klõpsutasid fotoaparaafe, jäädvustamaks kolhoosi nelja aastakümne pikkuse eksisteerimise lõppakordi. Kolme vastuhäälega kuulutati Valtu kolhoosi eksisteerimine lõppevaks ning põllumajanduslik osaühistu looduks.

Järgnevalt tuli valida uued juhtorganid — juhatuse esimees, juhatus ja revisjonikomisjon. Vastloodud osaühistu esimehe kandidaadiks esitati senine kolhoosi esimees Tenno Teets. Sõna palunud Tenno Teets teatas, et näeb sellel ametikohal meelsamini noorem ja energilisemat meest ning

● „Tööveterani medali saavad VALVE MÄNNIK ...
● ... ja VAIKE NIINEMETS.

● Viktor Lepik teeb teatavaks uue juhatuse koosseisu.

kust (Vt. lähemalt infoleht nr. 27 „Põllumajanduslik osaühistu Valtus“.)

Seejärel tulid küsimused. Vastamisel oli Tenno Teetsil abiks ka peaökonomist Marje Seersant. Küsimusi oli palju, ikkagi uudne ja põnev asi inimestele. Kohati läks vaidlusekski, nii et koosoleku juhatajal oli tegemist auditoriumi kontrolli all hoidmisega. Enam elevust tekitasid küsimused, mis seotud aktsiate pärimise ja pärandamisega oma lastele. Lõpuks said küsimused vastatud ning võis minna edasi tähtsaima punkti — Valtu kolhoosi laialisaatmise ja põllumajandusliku osaühistu põhikirja vastuvõtmise hääletusele panemisega. Enne hääletamist teatas juhatuse esimees, et registreeritud on kohapeal 312 inimest,

● Endine kolhoosi, nüüd osaühistu esimees Tenno Teets.

seada me veel ei tea, otsustamine seisab alles ees.

Peale akadeemilist veerandtunnilist hilinemist on valdav enamus kohaletulnuist end registreerinud ning leidnud iste-või seisukohad. Oma avasõnas kuulutas juhatuse esimees Tenno Teets üldkoosoleku avatuks. Koosoleku juhatajaks valiti Ennel Maltzar ning protokollijaks Tarmo Mett. Kinnitati päevakord:

1. Ühistu põhikirja läbivaatamine ja vastuvõtmine;
2. Ühistu esimehe valimine;
3. Ühistu juhatuse valimine;
4. Ühistu revisjonikomisjoni valimine.

Pikemas sissejuhatavas ettekandes meenutas Tenno Teets kolhoosi kujunemise ajalugu, kus kaheksa väikekolhoosi liitmisel on tänaseks välja kujunenud majanduslikult tugev Valtu kolhoos. Just see on aluseks, mis teeb võimalikuks minna üle järgmisele majandamisvormile — aktsiaseltsi põhimõttel funktsioneerivale põllumajanduslikele osaühistule. Kõneleja selgitas kokkutulnuile põhjalikult osaühistu moodustamise vajadust ja mõtet. Eeskätt on see auvõla tasumine nende hallipäiste memmede-taotide ees, kes kolhooside rajamisel olid sunnitud ühislautu viima oma

pakkus välja Rein Haggi kandidatuuri, lisades, et äärmisel juhul on ta nõus kandideerima tingimusel, kui ta vabastatakse aasta pärast seoses pensionifinansseerimisega. Ka järgmise osaühistu esimehe lubas ta poole aasta jooksul enne töölt lahkumist kurssi viia juhtimistööga. Tenno Teetsi ettepanekuga nõustuti. Lahtise hääletamise tulemusena valiti osaühistu esimeheks esimeheks Tenno Teets.

Mõningaid arusaamatusi tekitas juhatuse liikmete valimise protseduur. Kuna juhatuse 12 liikme koha peale esitati 19 kandidaati, siis lahtise hääletamise korral poleks olnud ta-

ELAGU KUNINGAS!

gatud kõigi hääletajate objektiivsus. Peale läbirääkimisi koosoleku juhatajaga otsustati juhatus valida salajase hääletamise teel, kus iga valija kirjutab paberilehele 12 temale meelepärast ja sobilikku nime.

Seni, kuni hääletugemiskomisjon hääli luges, autasustati eeskujuliku ja pikaajalise töö eest „Tööveterani medaliga“ järgmisi inimesi: VAIKE NII-NEMETS, VALVE MÄNNIK, ENDEL PÄRT, EVI ANGERMA, MEERI DEDERER, ANNA BORTNIK, ILONA RASSMANN ja EVI ALEKSANDROVA.

Veel veidike ootusärevust ning hääletugemiskomisjon teeb teatavaks uude juhatusse valitud inimeste nimed. Järgmiseks (esimeseks) kolmeks aastaks valiti Valtu põllumajandusliku osaühistu juhatusse:

**REIN HAGGI
REIN LEPIKULT
ARVO LAURIMAA
AIMUR PAILK
ARNE OJASALU
JAAN PIIRIOJA
MARJE SEERSANT
ENN SAATUS
TÖNU TEDER
HURMAS KAURI
MEELIS KASK
TÖNIS KURISOO**

Viimasena tuli valida uus revisjonikomisjon. Lahtise hääle-

tamise üksmeelse tulemusena valiti revisjonikomisjon seitsmeliikmeline:

ENDEL MALTSAR, PRIIDIK RIISMETS, ALLI RUNGI, MARGE OLJU, AARE LEINBERG, AARE HINDREMÄE ja TÖNIS KREUZ.

Sellega oli päevakord amendatud ning pingeline ja vastutusrikas koosolek seljataba. Jääme ootama, mida toob ühistu homne päev ühistu liikmetele. Isiklikult loodan, et see on väike sammuke edasi sotsialistliku pseudoperemehe staatusest pärisperemehe sei-

● Kolhoosikorrare on pööratud selg. Kas jäädavalt!
AARE HINDREMÄE fotod

„DEMOKRAATLIK“ DEMOKRAATIA MÄNGIMINE

5. jaanuaril sai siis Valtu mail vana aeg otsa ning algas uus. Rahvast oli Inglise klubisse kogunud rohkesti. Kuulati hoolega seletusi osaühistu kohta. Rahvas oli aktiivne, palju oli küsimusi ja sõnavõtte. Kolhoosi likvideerimine ja osaühistu loomine läks aktiivselt ning üsna üksmeelselt.

Kas oli aga rahvas pikast koosolekust väsinud, või ehmatas teda nii järsk üleminek uuele, igatahes kõik järgnev läks juba vana „hea“ stenaariumi järgi.

Esimehe valimine läks kiiresti ja valutult. Uus juhatus otsustati valida kaheteistliikmeline. Valitud esimehele T. Teetsile pakuti võimalust moodustada osaliselt oma meeskond. T. Teets vaidles vastu, viidates demokraatialle. Ta võrdles juhatust parlamendiga, mis on valitav ning ütles, et juhatus valib rahvas, peaspetsialistid (valitsuse?) nimetab ta seejärel ise.

Kohe selle järel luges „üks seltsimees“ paberi pealt üles seitse või kaheksa nime, toonitades küll kohe, et see on tema isiklik arvamus. Varsti leiti koosoleku juhatus laua tagant, et kaksteist nime on juba olemas. Kui rahvas tahtis veel kandidaate esitada, siis mokaotsast seda ka lubati, kogu aeg aga arvestades, mitu kandidaati „juba“ on esitatud. Kuidagi ei õnnestunud nimekirja sulgeda enne, kui oli esitatud üheksateist kandidaati.

Kui nüüd võtta aluseks T. Teetsi võrdlust parlamendi ja valitsusega, siis ei tohiks ju parlamenti kuuluda ka valitsuse liikmed. Ei saa ju otsustaja ja täideviija olla üks ja seesama isik.

Kahjuks suure kiiruga seda ei arvestatud. Veelgi enam, ka sõnavõttudeks-repliikideks ei leitud enam aega. Nii juhtuski, et juhatusse (parlament?) sattusid ka peaspetsialistid.

Sama lugu juhtus ka revisjonikomisjoni valimisega. Revisjonikomisjon ja rahvakontroll ühendati, sinna sattus ka peaspetsialiste. Jälle vana lugu, et ise teen ja ise kontrollin.

Sellised mõtted tekkisid esimestest „demokraatlikest“ valimistest

TIIT TOHVERIL.

TOIMETUSEPOOLNE KOMMENTAAR Tiit Tohveril artikli juurde „Demokraatlik“ demokraatia mängimine“.

1. Esimees keeldus õigesti üksikuid juhatus liikmeid ise nimetamast, kuna see kuulub põhikirja kohaselt üldkoosoleku kompetentsi. Põhikirja oli siis juba vastu võetud kui juhatus valiti ja selle l os

susse. Meie tänase valiku õigust näitab lähitulevik.

AARE HINDREMÄE

P.S. Põllumajandusliku osaühistu loomise ettevalmistamisega tegeles meil põhiliselt seitsmeliikmeline töögrupp, koosseisus Marje Seersant, Jaan Piirioja, Meelis Kask, Tarvo Mett, Harry Smitt, Rein Haggi ja Tenno Teets.

16 paragrahvi 3. punkt lubab igal osanikul valida ja olla valitud ühistu juhtivatesse organitesse.

Peale selle on ühistu volikogu põhikirja kohaselt omavalitsuslik organ, kes juhib kogu ühistu tegevust üldkoosolekute vaheaegadel. See organ kontrollib nii juhatusse kui ka peaspetsialistide tööd ja pärib aru nende tegevuse kohta.

2. Toimetuse arvates oli koosoleku juhtimine üsna demokraatlik. Juhatus liikmete arv määrati alguses kindlaks (12), kandidaate esitati üheksateist. Hääletamine viidi läbi salajaselt.

3. Revisjonikomisjoni ja rahvakontrolli organite ühendamist on varem arutatud parteikomitee, parteiorganisatsiooni üldkoosolekul, samuti Valtu kolhoosi volinike koosolekul. Nimetatud koosolekutel otsustati need organid ühendada. Otsus kooskõlastati Rapla Rajooni Rahvakontrolli Komiteega, ka seal saadi nõusolek.

Eelpoolnimetatud otsused realiseerisid Valtu Põllumajandusliku Osaühistu moodustamise koosolekul 5. jaan. k.a.

"ÜHENDUS" 01.03.1949

JAAN PAILK

"KEVADE" 21.03.1949

ARNOLD JOULU

"LEMBITU" 31.03.1949

VIKTOR TIIDEMANN

VALTU 03.06.1949

AUGUST LEINOLA

NURME 06.06.1949

HELMUT RHEDE

"ÜHISELU" 29.02.1948

FERDINAND MAHLAPUU

PIDULA 03.03.1949

EVALD ERRIS

"ÜHINE LAU" 03.04.1949

RICARD RANNULA

Aseesim. RUDOLF KRAAM

"TEE KOMMUNISMILE" 02.07.1950

VIKTOR TIIDEMANN 02.07.1950-süsis 1950

ELMAR SOOL 1950-1952

VIKTOR TIIDEMANN 1952-1959

ARNOLD JOULU 1959-1962

TENNO TEETS 1962-

"VÕIT" 04.03.1951

EVALD ERRIS 1951-1953

RICARD RANNULA 1953-1960

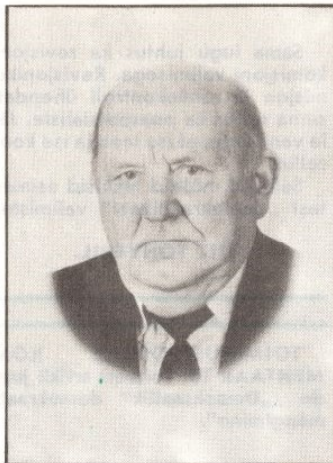
ALEKSANDER SAAR 1960-1963

ENDEL KASIKOV 1963-1970

VALTU kolhoosi kujunem

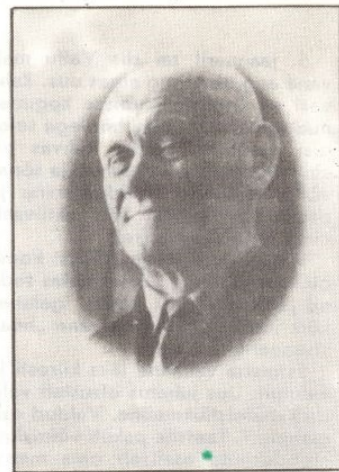
● JAAN PAILK,
kolhoosi „Ühendus“ esimees
1949–1950

● ARNOLD JÕULU,
„Kevade“ kolhoosi esimees
1949–1950, „Tee Kommunis-
mile“ esimees 1959–1962

● VIKTOR TIIDEMANN,
„Lembitu“ esimees 1949, „Tee
Kommunismile“ esimees 1950;
1952–1959

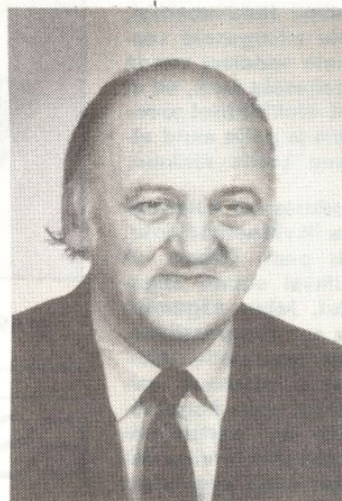

● AUGUST LEINOLA,
Valtu kolhoosi esimees 1949–
1950

VALTU KOLHOOSI KUJUNEMINE

VALTU 01.01.1971
ENNO TEETS

VALTU PÖLLUMAJANDUSLIK
OSAÜHISTU 05.01.1990
TENNO TEETS

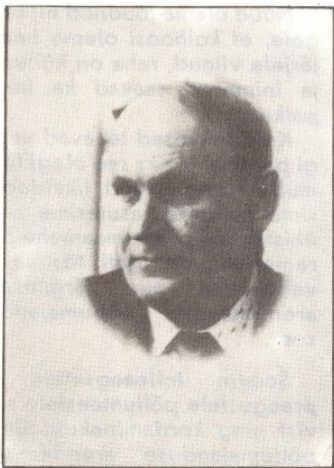
●TENNO TEETS,
kolhoosi „Tee Kommunismile“
esimees 1962—1970, Valtu kol-
hoosi esimees 1971—1990,
Valtu põllumajanduslik osa-
ühistu 1990—

●ALEKSANDER SAAR,
kolhoosi „Võit“ esimees 1960
—1963

●ENDEL KASIKOV,
kolhoosi „Võit“ esimees 1963
—1970

●HELMUT RHEDE,
Nurme kolhoosi esimees 1949
—1950

●FERDINAND MAHLAPUU,
„Ühiselu“ kolhoosi esimees
1948—1951

●EVALD ERRIS,
Pidula kolhoosi esimees 1949
—1951, „Võit“ esimees 1951—
1953

●RICARD RANNULA,
kolhoosi „Ühine Lau“ esimees
1949—1951, „Võit“ esimees
1953—1960

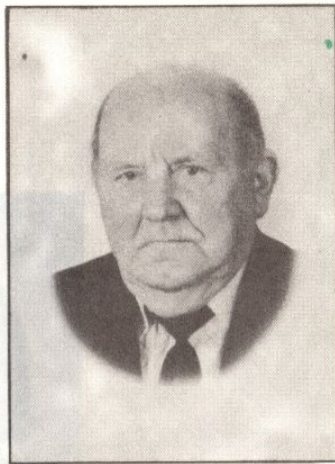
E lame huvitaval ajastul. Räägime valjult, kirume, kriitiseerime, laulame laule mis iganes pähe tuleb, korraldame massimiitinguid, vahetame Pika Hermani tornis lippe, tegime keti läbi mitme liiduvabariigi, võtame vastu niisuguseid seadusi, mis meie vanemat venda isegi üsna pahaseks teeb, nii et meid kutsuti üleliidulisel areenil aru andma ja palju muid viigureid oleme korda saatnud.

Oleme moodustanud kolhoose ja nüüd juba likvideerime neid. Kokkuvõttes peab ütlemä, et elame huvitaval suurte segaduste ajastul. Minu nägemise järgi on see aga progressiivne, suurte sammudega uude, inimsõbralikumasse ajastusse minnek. Ma toetan seda kogu südamest, oleks mul aastaid vähem, siis lööks sellele väga aktiivselt kaasa, nüüd aga hoian põialt. Pigistan seda hästi kõvasti, et kõik need mõtted mida kaasagne tark inimene eesti rahva parema tuleviku nimel teha tahab, realiseeruksid.

Mul paluti infolehe toimetuses kodukandi ajalooliste sündmuste säilitamise nimel kirjutada esimesest kolhoosiaastast. Püüan siis allpool midagi meenutada. Kuid ütlen kohe, et sellel ajal valitses käsumajandus, niisugusest laialdasest vabadusest end väljendada, ei näinud me undki. Kolhoose tegime suure hirmu ja rahutusega südames, et päästa Eestimaa küla ja inimese, hoidudes samal ajal end vabalt väljendamisest, rääkimata avalikust kirumisest. Mõtteis võisid paljugi korda saata, ainult rääkida ei tohtinud. Hirm hoidis ja ümbritses meid. Nüüd veidi esimesest kolhoosiaastast.

„Kevade“ kolhoos asutati 21. märtsil 1949. a. Koos olid kaks teist Hertu talupidajat ja üks Kaereperest. Kokku sai meid 31 tulevast kolhoosnikut. Koos olek peeti Mäe talus, kus võeti vastu põhikiri ja valiti 5-liikmeline juhatus.

Otsustati ühistada loomad, põllumajandusinventar ja põldudele minev seemneviili. Vastavalt põhikirjale jäi osa loomi kolhoosiperede kasutusse. Ühistamine läks kiiresti. Lüpsilehmad paigutati Hertu lauta, hobused Kasemetsa ja sead (neid ei olnud palju) Männimetsa. Ka seemneviili paigutati sama talu aitadesse. Kevadeni oli jäänud üsna vähe aega, tuli

●ARNOLD JÕULU

ESIMENE KOLHOOSIAASTA

hankida igast majapidamisest loomadele sööta. Õnneks endised talupidajad olid vastutulelikud inimesed ja andsid sööta.

Sellel aastal alustasime kevadkülvil 18. aprillil. Abiks oli antud Rapla MTJ üks „Forsen“ — traktorit juhtis Harald Viibus. Kuna põllud olid endistel talumeestel sügisel küntud, oli traktoril põhiliseks maa külviks ettevalmistamise ülesanne. Teravilja reaskülvikuid oli küll mitu, kuid üle kolme neid tööle rakendada ei saanud, sest üks traktor ei jõudnud külvimaad ette valmistada. Kevadkülvil lõpetasime siiski 1. maiks. Selleks ajaks sai maha pandud ka 3,5 ha kartuleid.

Heinaaeg oli sellel aastal normaalne, saime rahuldava saagi ning varusime vajalikus koguses heina nii majandile kui ka riigile. Riiklik heinanorm tuli viia hobuveokitega Raplasse. Teraviljakoristus kulges alguses üsna ladusalt. Taliteravili tuli koguda endiste taluperede põldudelt, sest külv oli tehtud üksiktalude ajal. Vili peksti ühistu peksumasinaga.

Viljakoristuse perioodil otsustasid kaks kolhoosipere liiget kolhoosist lahkuda. Hertu talu peremees Mart Refelt läks Tallinna ja Juhan Leinola asus Järvakandi tehastesse tööle. See oli raske hoop kolhoosiperele viljakoristuse perioodil. Tuli ka sellest üle saada.

Oli kasvanud hea hernesaa, kuid kuivateid kolhoosil ei olnud, kuivatasime need Hertu talu hoonetes. Teravili oli aunades, see kuivatamist ei vajanud.

Meenub juhtum Tallinna turul, kui seal herneid müüsim. Jätsin kolhoosnikud turule herneid müüma, ise läksin Põllumajanduse Ministeeriumi asju ajama. Seal tagasi tulles leidsin, et naised on miilitsasse viidud. Läksin miilitsasse, et järele pärida milles neid süüdistatakse. Selgus ka põhjus, naistel ei olnud saatelehti, need olid minu taskus. Minu vea pärast said naised vintsutada, kuid herved müüsid kõik ära ja kolhoos sai elamiseks jälle veidi raha. Lausa kadedusega mõtlen

liku metsanormi kohaselt tuli meil 65 m³ metsa välja vedada. Võtsime ühiselt töö ette ja 4—5 päevaga oli kohustus täidetud. Nüüd läksin uuesti praakloomade äraviimiseks luba taotlema. Sm. Raidna vastas, et täna ei saa, tule homme. Olin järgmisel päeval tema juures tagasi ja siis andis loa välja. Tollel ajal esimehe tööpäev ei maksnud midagi, ülemusi oli palju ja kõikide nende kabinetide uksi tuli kulutada. Et jutule pääseda, tuli mitmeid tunde oodata, mitmeid päevi järjest lunimas käia ja paljudel juhtudel rahuldavat vastust ikka ei saanud. Kuid olime noored, täis eestlase jonnit, visadust ja teotahet ning selle tulemusel saime nii mõnegi probleemi positiivselt lahendatud.

Ka sügistööd majandis lõpetasime sellel aastal õigeaegselt. Aasta kujunes ka üle ootuste heaks. Saime natuke raha ning kolhoosipered said ka paraja koguse vilja, normipäevadele andsime nii põhku kui ka kartulit. Kolhoosi liikmed olid rahul.

Esimene aastaaruanne tuli kinnitada Harjumaa täitevkomitees, sellega jäidi rahule. Rahanduse kontroll oli väga täpne ning avastatigi tolle aja kohta üsna suur viga. Oli puudu 4 suurt loomanahka. Mure oli suur, tollel ajal selliseid puudujääke ei andestatud. Paragrahvid selliste puuduste suhtes olid vägevad. Suure murega heitsin öhtul magama. Alles hommikupoole ööd meenus, et neli väljapraagitud lehma sai viidud tapamajasse, need nahad olidki puudu. Hommikul kandsin sellest rahandusosakonnale ette ja pahandused jäid tulemata.

Nüüd oleme jõudnud nii kaugele, et kolhoosi oleme heale järjele viinud, raha on külluses ja inimesed saavad ka head palka.

Kuid inimesed tahavad veelgi paremat ja eks see olegi loomulik areng. Nüüd likvideerisime kolhoosi, asutasime osaühistu, see peaks maamehe peremehetunnet igati tõstma ja valmistama ette järgmiseks arenguetapiks põllumajanduses.

Soovin tolaeagsetele ja praegustele põllumeestele teatavist ning kordaminekuid Eest põllumajanduse arendamiseks

Tollaegse „Kevade“ kolhoosi esimees ARNOLD JÕULU

●ASTA KIO, „Kevade“ kolhoosi raamatupidaja

sellele, kui rikkalt praegu kolhoos elab, raha tuleb nii palju, et annab lugeda. Meie veereatasime igat kopikat näpu vahel, enne kui selle käest ära andsime.

Meenub igasuguseid imelikke juhtumeid. Kord sügisel fahtsime neli praak lehma tapamajja viia, kuid ei antud luba. Läksin siis Rapla vallamajja, kus oli ka Harjumaa varumisinik Raidna kohal. Temaga leppisime kokku, et kui täidame teravilja müüginormi ja riikliku metsakohustuse, siis ta annab loa loomade prakeerimiseks. Riik-

MÖÖDUNUT MEENUTADES

Valtus olid kuulsad vankrite valmistajad. Selle töö tegijaid leidus pea igas külas. Et seda tulemuslikumalt teha, oli mõtekam koostöö, sest hobuveokeid vajati igal pool.

Kuid hirm ja mure oli kolhoosi asutamise ees, arvati, et selline ühistöö takistab kolhoosi tegemist. 1944. a. sügisel oli teada, et ka Eestimaal hakatakse kolhoose tegema. Neist muremõtteist haaratuna kutsus Juhani-Vanatoa noorperemees Adolf Massov enda koju nõupidamisele ümbruse vankritegijad. Oldi selle poolt, et hakata ühiselt töötama, et pääseks sellega kolhoosi tegemise murest ja saaks ka majanduslikku tulu. Nii asutati 1944. a. oktoobris Pörsakul Adolf Massovi eluruumis ühine tööstus, mis hiljem registreeriti nimega hobuveokite valmistamise „Artell Rapla“. Muret tegi ruumide küsimus, selle tõttu töötasid mõned mehed kodus. Teised hakkasid tööd tegema Johannes Kõrtsini töötoas, kuna seal oli ka mitmesuguseid tööriistu. Paberite järgi jäi ametlikuks töökohaks Adolf Massovi eluruum, kus raamatupidajaks oli Aleksander Merendi. Vankriratta rummude treimise, lookade ja

reejalaste painutamise töö tegi Johannes Kõrtsini; sepatöö veokite rautamisel tegi Anton Massov. Juhani-Uuefoalt.

Artelli esimeesteks olid aastase tähtajaga kordamööda Johannes Kõrtsini, Adolf Massov, ja Johannes Kasemets. Viimaseks esimeheks jäi peavalitsuse poolt määratud venemaa-estlane Viktor Tiidemann, kellele oli töökohta vaja. Ruumide olukord paranes kui artellide peavalitsuse korraldusel ehitati vajalikud ruumid Keavasse raudtee lähedale. Keset hoogsat tööd tegi ajaratas väga raske ja vapustava pöörde.

Algas inimeste küüditamine. Pörsaku külast kõige tugevalt arenenud taludest küüditati Tõnise peremees Feliks Kaupmees ja Haljamaa talust Paul Põlma perekond. Põlma peres olid suure tööjõudlusega inimesed, kes tegid selle suure majapidamise töö oma pere kolme inimesega ära, ei tarvita-

nud ka võõrast palgatööjõudu. Neil oli Valtu vallas ka kõige rohkem masinaid: jahuveski, saekaater, aurukatel, traktorid ja hea rehepeksumasin, millega ka naaberkülade inimeste viljad masindati.

Ühel sügispäeval 1948. a. tegi Haljamaa perenaine raskete tagajärgedega vea. Mees peksis vilja Hertu külas, aga kodus oli 200 röuku põllul sügise vihma ja raju käes. Ta kutsus Hertu külast abikaasa ära kodus vilja masindama, mida ka tehti. Kuid Hertus jäi sellega viljamasindamine pooleli ja vilja riigile müügi punavoort organisatsiooniga. See juhtum sai üheks küüditamise põhjuseks Haljamaa inimestele, sest kulak takistas vilja riigile müügi punavoort organisatsiooniga. Seda rääkis meile Valtu Külanõukogu esimees Juhani Arnos.

See inimeste küüditamine mõjus nii vapustavalt ja hirmuäratavalt rahvale, et veel sama

päeva õhtul koguneti Johannes Kõrtsini töötuppa mõttega, et ehk on parem kui vabal tahtel asutame kolhoosi, võib-olla siis ei tule meie külas enam küüditamist. Nii käidi Valtu külanõukogu esimehe J. Arnose järgi ning J. Kõrtsini töötoas asutati kolhoos, mis registreeriti nimega „Lembitu“. Esimeheks valiti Viktor Tiidemann ja kirjatoimetajaks Adolf Massov. Juba hommikul kasutas kolhoosi õiguslikult Viktor Tiidemann ja ei lasknud „Kevade“ kolhoosil ära viia „Lembitu“ kolhoosist Haljamaalt küüditatute varandust. Nii pidid „Kevade“ kolhoosnikud tagasi sõitma tühjades regedega.

Kolhoosi asutamisega lõppes Pörsaku inimestel hobuveokite valmistamine. Mõnda aega valmistas Johannes Kõrtsini koos poja Ennoga veel reejalaseid.

Pörsakul asutatud „Artell Rapla“ uutest ruumides, millised olid nüüd Keavas, laienes tööstus ja kasvas töötajate arvu ning anti suures koguses toodangut. Praegu asub seal Tallinna Eksperimentaalse Taarakombinaadi tsehh, mis nüüd annab paljudele inimestele teenistuse ja töökoha.

**Pensionär HELENE MASSOV
(Kensapa)**

AASTAVAHETUSE MÕTTEID METSANDUSEST

Raiemahtu suurendada pole võimalik, sest kõikide puistude aastane juurdekasv on veidi üle 5000 tm, raiume aastas keskmiselt 3500 tm. Et tagada normaalne taastootmine metsas on eel-pool märgitud raiemaht piiriks. Üle selle ei luba meil minna seadus ega ka metsamehe eetika.

Kuidas jaguneb palkide tarbimine käesoleval aastal!

Oletame, et palkide väljatulek oma metsast on 900 tm. Aasta lõpuks oli juhatus töötajatele välja andnud loa 300 tm palkide ülestöötamiseks, kuid avaldusi võib veel juurde tulla. Seega kolhoosi oma ehituseks jääb ca 600 tm, vajadus on 1500 tm. Ehitusosakond on pingeliselt otsinud lahendusi palgide-

fitsiidi vähendamiseks (raied Viljandi Metsamajandist, laumaterjali lisafondid), kuid on selge, et ka kolhoosi individuaalehitajatele ei saa me enam nii palju palke välja anda kui seni, neid lihtsalt ei ole. Ka nemad peavad hakkama otsima teisi võimalusi tarbepalkide saamiseks valdade ja metsamajandite kaudu.

Tegime juhatusele ettepaneku hakata uuel aastal individuaalehitajatele välja andma teatud koguse valmis saematerjali, vastavalt töötaja poolt esitatud sortimendile. Ja hakkame ise metsamaterjali üles töötama. Niisuguse otsuse langetamine oli tingitud asjaoludest, et oma töötajate poolt teostatavad raided on reeglina väga madala

kvaliteediga (ei tehta palke alla 20 cm Ø ja need tehakse kütteks, raiekohtade puhastamine on puudulik, võsa jäetakse langetele kasvama, palkide väljaveol kahjustatakse pinnast ja puujuuri). Peale selle ei ole elanikkonnal metsatöödeks vajalikke saage ja ei tunta töövõtteid.

Lihtsad arvestused näitavad, et metsa ratsionaalne ülestöötamine õppinud meestega ja importtehnikaga suurendab aastast saadavate palkide kogust kuni 100 tm võrra.

Küttepuidu väljaandmise osas jääb vana süsteem jõusse. Mõõdunud aastal tulid metsamehed oma töödega edukalt toime. Kavandatud plaanid täideti. Suuremahulise töö tegime Estoonia järvega piirnevates parkemetsapuistutes. Terve suve oli siin võsalõikamisega ametis Mati Tulp. Esimese raiumisega käidi üle 8 ha, teise ringiga 9 ha parkmetsa. Käesoleval aastal tööd seal jätkuvad.

(Järg 8. lk.)

(Algus 7. lk.)

AASTAVAHETUSE MÖTTEID METSANDUSEST

Tööülesannete eduka täitmise poolest paistsid silma Heiki Voolmaa ja Ürgo Käsper, tublisti töötasid traktoristid Uno Valdbrit ja Elmar Sepman, metsavahetidest andsid suurema panuse Riho Lõhmus. Soovin neile samasugust vastutustundlikku töössesuhtumist ka algaval aastal!

Kõige meeldiva juures veel paar mõtet pahupoolelt.

Kevadel ja sügisel tehakse karjamaa-aedadele remonti ja uute ehitamist põhiliselt „Joh-nidega“. Pärast tööde lõppu võib nende järel üles korjata kümneid traataia poste. Suure puidufitsiidi juures on rohu sisse mädanema jäetud postid küll kurjast (Pae lauda tagused koplid, Rämassoos, Kumma karjakoplid). Ka esineb traataia-

postide kadumist „vasakule“, ilmselt individuaalloomapida-misse. Siin oleks põllutööde juhatajatel tõhusamat kontrolli vaja. Ikka ei ole lahti saadud kasvavate puude külge traataia naelutamise (Mööla, Rämassoos, erasektor). Huvitav, kas ka tulevased talumehed nii toimik-sid?

Läbi on jõulud ja uusaasta. Iga pere tõi tuppa kes kuuse, kes oksti. Kurb on metsamehel käia näärieelses metsas, sest

vaatamata iga-aastastele rääki-mistele, raiutakse kuused ikka veel istutatud metsakultuuridelt. Metsamehed ja nende tublid väikesed abilised — koolilapsed — näevad ränka vaeva, et pisikesest kuusetaimest kasvaks ükskord suur puu. Aga kasvada saab ta vaid aastat 10 siis jääb järele vaid känd ja südametunnistusetu, hoolimatu inimese jäljed lumel. Oleks veel känd, aga tavaliselt raiutakse maha kõrgemalt, jae-

takse järele kõrge tüvi, nagu pilkeks metsameeste vaevale.

Kui vaatad aastavahetusel laastatud metsakultuure, siis ei tahakski enam metsamees olla...

Miks me hävitame sihilikult meid ümbritsevat ilu ja loodust?

Metsakasvatajate kõrval asuvad tulevikus tööle ka talunikud. Talumeestele on metsa välja antud 39 ha, kus kasvab 4150 tm puitu. Suurimaks met-saga taluks on Raudhansu, seal on 11 ha metsa.

Edu talunikele metsade ma-jandamisel!

Soovin uuel aastal ühistu rah-vale mõistvat suhtumist metsa ja metsameestesse ning looda-me ka abi meie küllaltki keeru-liste probleemide lahendamisel.

HANS PUUNURM, metsäilem

8. klass käis talvisel kooli-vaheajal tutvumas Neevalinna vaatamisväärsustega. Ermitaaž, Petrodvorets, Petropavlovski kindlus, uhke Nevski prospekt... Suurlinna signi-sagin.

Vastu võttis meid 210. keskkool, mis asub otse linna südames. Nemad andsid ööbi-misvõimaluse, tellisid ette ekskursioonid ja olid igati abival-mid meie vastu. Muljeteroh-kest reisist jäid söelale mõtted, millest ehk pikemalt võiks kir-jutada. Aeg pole ju enam endi-ne, suhtumine meisse on muu-tunud.

„Mis teil seal toimub,“ oli muidugi traditsiooniline küsi-mus. Vastata sellele on väga raske, eriti, kui sõnad pörku-avad vastu müüri, mille taga on nende suhtumine. Palusin lühidalt selgitada üldist vastust kü-simusele — aga miks teil pole ükskõik, oleme me majandusli-kult ja poliitiliselt suveräänsed või mitte. Seda püüdis arusaadavaks teha mulle õpetaja, kes meid vastu võttis. Tema isiklik arvamus pidi küll olema, et on ükskõik, aga mida arvavad tei-sed...

Kõigepealt oleme Läti ja Leeduga olnud siiani pailap-sed, kellele on ikka rasvasem ja maitsvam pala suhu pistetud. Me elame seepärast paremini, et normid on saamisel suure-mad olnud. Tööd teevad aga kõik ühtemoodi. Kuidas saab siinjuures leppida veel sellega, et eestlased käivad oma toma-teid Leningradis müümas 20 rubla kilo eest ja pärast osta-vad nende poed tühjaks. Kui nemad söidavad aga Eestisse,

EKSKURSION LENINGRADI

ei müüda neile soovitud kau-pu. Tallinnas käiakse kaubareis-il Leningradist, Pihkvast, Novgorodist. Sinna sõidetakse aga sisseoste tegema tervest Liidust. Ise nad omale tomateid ei kasvata seepärast, et linna ümber on roheline tsoon.

Edasi. Me oleme alati olnud suure Venemaa osa, vahepealne kodanlik periood küll oli, aga seda põhjustas ajalooline situatsioon. Pealegi astusid eestlased vabatahtlikult Liidu koosseisu, head naabrid võt-sid meid oma kaitsva tiiva alla hitlerliku Saksamaa eest. Ja ole-me siiani olnud ju sõbrad, ühi-selt suppi keetnud ja nüüd tahame alt ära hüpata. See pole seltsimehelik, oleme reeturid. Seepärast polegi ükskõik, kas poliitiliselt iseseisvad või mit-te. Majanduslikult aga — va-bandage väga, kuid tehased, elektrijaamad, tehnika, sead-med. Mis viga nüüd peremeest mängida ja nangun ei saa Eesti hakkama ka edaspidi Liidu abi-ta.

Lõpuks — mis see siis olgu, venelasi süüdistatakse kõiges. Igast küljest — ikka venelased ja venelased. Nende pärast elame nii viletsalt, nemad on liiga teinud ühele ja teisele. Nõukogude Liidus elab ju pal-ju rahvuseid ja kõik on võrd-selt süüdi.

Kõik eelnev oli varjatud pin-gena tuntav ka mõnes üksikus situatsioon. Näiteks bussiga sõites, kus palju rahvast oli. „Nad on ju välismaalased, ei saa aru vene keelest,“ öeldi irooniliselt, kui peatustes maha trügiti ja lapsed neile jalgu jäid. Või oli kergelt irooniat tunda mõne giidi puhul, kui seletasin neile, et pean olema tõlgiks õpilastele. Üks giid oli päris hull. Linna bussiekur-sioonil tõlkisin ta kõrval mikro-foni ikka ühte ja sedasama — kui väga-väga see Leningrad on ja kui raske-raske ikka oli. See kaif lastele pähe aga ei ha-kanud ja tekkis hoopiski vastu-pidine efekt — situatsioon oli pigem koomiline. Kui ma püü-dsin kõike mitte tõlkida, vaikis ta vihaseks ja lõpuks ütles lapsi olevat madala tunde-kultuuriga. Hingasime igatahes kõik kergendatult, kui ekskursioon lõp-pes. Oli ka giid, kellele õpi-lased järgmisel päeval rõõmsalt lehvitasid, kui juhuslikult kohtusime. Temalt on meelde jäänud mõte, et 70 aastat vene kultuurile on võrreldav mongo-li-tatarlaste röövullutustega.

Kaks lauset jäid veel meelde sellest reisist: „Te näete nii hea välja nagu välismaalane,“ ühe proua suust kaubamajas. Kas nõukogude inimene peab välja nägema siis halb?

Ja: „Viitsiks siis teha.“ Ermi-taažis ühte ilusat mosaiiklauda vaadates. Meie ühe tüdruku suust. Või üldse öelduna siis ühe nõukogude inimese poolt. Ning mõelda näiteks Lasna-mäele, mis Leningradi uute linnaosadega võrreldes on tegelikult veel paradüüs.

Reis on läbi ja üldine mulje jäi kõigil hea. Tühja kohtu kan-natama ei pidanud ja pereliik-metele leidis üht-teist kaasagi osta. Oskame nüüd hinnata rohkem puhtust ja elatustaset, milles ise elame ja veendusi-me, et siinpool piiri pole kusa-gil parem kui meie väikeses Val-tus, kus ka fassaaditagune on elamisväärtus.

ERVIN LAANVEE,
õpetaja

VALTU

Vastutav toimetaja
ENDEL MALTSAR.
Tegevtoimetaja
AARE HINDREMÄE.
Kujundus
HANNES TEETS.

VALTU LEHT. Toimetus: 203500 Rapla rajoon, Rapla sidesõlm, tel. 62-621. Trükiarv 700. Tasuta. Maht 1,0 trükipoognat. Trüki-koda „Oktoober“, Kreutz-waldi 24.

Tellimise nr. 588